

Primitiiviset Käsitukset Sairauksista

Kirj. Tri Frederic Damrau

OLLESSAMME tottuneita niihin tieteellisiin menetelmiin, joita nykyajan lääkärit pyrkivät noudattamaan, tuntuu melkein uskomattomalta, miten muinaisina aikoina ihmiset paransivat sairaita ja miten se vieläkin tapahtuu primitiivisten keskuudessa. Uskomattomammalta kuitenkin tuntuu se, että vielä nykyään on sivistyskansojen keskuudessa ihmisiä, jotka uskovat melkein yhtä typeriin noituksiin tautien parantajina, kuin uskoivat villit tuhansia vuosia sitten.

Kapteeni Abram Osborne, Edgastonista, Mass., joutui haaksirikkoon nuorukaisena ja pelastui

eleitä. Nainen poti yhä pahemmin ja kasvot pysyivät ajettuneina. Viimein suuri rumpukin monen miehen sitä hakatessa särkyi. Silloin otti medisiinimies nuoran ja sitoi sen naisen kaulaan, kuristaen hänet kuoliaaksi.

Tämä osoitti intiaanien parannusfilosofiaa sen tyypillisimmässä muodossa. Alkuperäiset villit eivät käsittäneet sairautta ruumiilliseksi häiriöksi, vaan jumalien pahaksi tahdoksi. Tästä johdonmukaisesti aiheutui, että he eivät kohdistaneet parannustaan syihin, vaan seurauksiin, joita pahat henget olivat.

Primitiivi oli urhoollinen taistelussa. Suuria petoja vastaan hän taisteli yksinkertaisilla aseillaan, mutta ylläluonnollisia henkiä hän näki kaikkialla ja vapisi niiden pelosta. Hänen noitansa, pappinsa ja medisiinimiehensä huolehtivat siitä, että hän eli jatkuvasti pahojen henkien pelossa. He saivat helpon elämänsä ilman työn ja taistelun epämukavuuksia, opettaen miten näkymätön maailma on täynnä herkkiä ja hirmuisia henkiä, jotka heti rankaisevat, jos ihminen heitä — näitä noitia — vastustaa tai uhkaa. Noidille täten kehittyi yhä ehdottomampi valta.

Jumalien oikein palvelemisen laiminlyönti ei milloinkaan jäänyt kostamatta, oli heille vakintunut usko. Eikä yksin näkymättömiä jumalia pitänyt hyvittää, mutta lisäksi määrättyjä näkymiäkin esineitä piti lohduttaa, puhumattakaan kuolleiden hengestä ja elävän vihollisen noituvasta katseesta.

Kuolleen isän haamu aiheutti jotain sairautta sukulaiselle, elleivät nämä antaneet hänen lapselleen sen ajan sosiaalisia etuisuuksia. Onnettomia olivat ne Afrikassa, jotka eivät kunnollisesti huolehtineet kuolleen haudasta; jos hauta ei ollut hyvin hoidettu, aiheutti kuolleen henki jotain vaikeata sairautta. Elämä noina aikoina oli pääasiassa jatkuvaa pahojen henkien palvelemista.

Medisiinimiehen Nousukausi

Seurauksena tästä jatkuvasta ihmisen ja hänen kuvittelemiensa henkien välillä olevasta taistelusta, kehittyi heidän keskuuteensa luokka eräänlaisia välittäjiä, jotka harjoittivat noitien ja medisiinimiesten ammatteja, tekeytyen kaikkivisaaksi ja henkien kanssa yhteydessä oleviksi. Todistaakseen olevansa kelvollinen sairaan parantaja, tuli

Alaskan intiaanien avulla, jääden heidän keskuuteensa elämään useaksi vuodeksi. Hän kertoo erään itsenäkemänsä tapauksen, miten sairaita parantaa Alaskan intiaanien medisiinimies (noita).

Intiaaninainen tuli äkkiä sairaaksi, kasvonsa ajettuen pahoin. Tauti oli mahdollisesti korvatai sylkikrauhasten ajetusta. Maissijauhotaikinaa asetettiin naisen kasvoille. Se ei auttanut. Kutsuttiin medisiinimies. Hän tuli, mutta ei juuripusseineen, vaan rumpun kanssa. Istuen naisen jalkopäähän tämän maatessa maassa, alkoi hän rummuttaa ja kirkua kamalasti. Ajetus ei laskenut ja rumpu meni viimein rikki. Noita haki suuremman rumpun ja uudisti saman leikin. Taas sama tulos kunnes rumpu särkyi. Nyt hän haki niin suuren rumpun kun kantaa jaksot ja toi tullessaan kaikki suurlääniset miehet mitä oli löytänyt. Rummutus alkoi, jokainen huutaen mitä hirveimmällä äänellä ja osoittaen kauhistavia

medisiinimiehen antaa joku näyte noituudesta. Tämä ei ollut mitään muuta kuin ammattitempu. Esim. Pima-intiaanien medisiinimiehen tuli vain näyttää hämmästyneille heimolaisilleen, miten hän piti palavaa kekäleitä kädessään tai suussaan. Hän tietysti sitä ennen oli peittänyt nahan savella tai muulla aineella, joka suojeli sen palamasta.

Medisiinimiehen uskottiin olevan erehtymätön. Jos hän ei voinut parantaa potilasta kyllin nopeasti syytti hän siitä jonkin vihamielisen henkilön henkeä, jota potilas kadehti. Tällöin sellainen henkilö poistettiin tieltä, että sairas voisi parantua.

Hullunkurisempi kuin poliitikko

Usein oli medisiinimies myös päällikkö tai pappi, joten hänen oli helppo narrata typeriä heimolaisiansa. Jos yleinen mieltä tämäntaivaista noitaa vastaan tuli uhkaavaksi, kuten pitempiaikaisten kuivuuksien aikana, kun hän ei saanut syntymään sadetta, voitiin hänet tappaakin, joka tapahtui joidenkin heimojen keskuudessa varsin usein. Mutta tämäkään ei saanut häntä kertomaan totuutta. Usein räkkäyksen aikana, joihin epäonnistunut noita joutui, hän vielä kuollessaan vakuutti aiheuttaneensa niin ja niin monen kuoleman tai olevansa iitossa kuivuuden henkien kanssa.

Noitatohtori aina puki erikoisesti ja näytteli osansa määrättyillä liikkeillä sairasta parantaaes- saan. Siksi hirvittävää saattoi joskus olla esiintyminen, että heimolaiset kuolivat pelosta, jotka

häntä katselivat. Noitatohtori asui erillään heimosta, jossain erikoisesti rakennetussa asumuksessa. Pukunsa ja maalinsa olivat sellaisia, joilla voivat antaa mahdollisimman villin vaikutuksen. Tämä maalailu ja maskeeraus olikin heidän ammattioikeuksiaan.

Samaani, joksi medisiinimiestä kutsuttiin, oli heimon tärkein jäsen. Hänen käyttäytymisensä ja koristeensa sopivat hänen yiemmyyteensä. Yksikään poliittinen kandidaatti ei voisi vaalipuheessaan esiintyä sen hullunkurisemmin. Jos hän katsoi joidenkin päälle vihaisesti, merkitsi se kauheata sairautta; jos joku ilmoittamatta meni hänen luokseen, oli itsemurha joissakin tapauksissa siitä ainoa pelastus. Pelko synnytti villoille jumalat ja sokea järjettömyys loi näille kiertotähdet — medisiinimiehet.

Noitus Nykyajan Sivistymättömien Parissa

Nykyajan sivistymättömien rotujen keskuudessa ei usko sairauden alkuperästä ole paljoakaan muuttanut. Noitus on yhä parannuksen pääkeino ja samaani heimon lääkäri.

Eskimoitten medisiinimies, jota kutsutaan angekokiksi, pistää kalan ruodon ruumiiseensa ja vuodattaa verta, mutta verenvuoto on vain juoni sillä punainen neste vuotaa huolellisesti vaatteiden alle asetetusta kalan rakkulasta.

Afrikalaisten villien heimojen noitatohtori on tavallisesti nainen. Tämän medisiininaisen uskotaan olevan ruumiista paenneiden henkien ja jumalien vaikutuksen suoranainen vastaanottaja, jopa väitetään, että hän voi puhua niiden kanssa kasvoista kasvoihin.

Hänellä on hirvittävä valta. Heittäytyen raivopääksi kauhistuneiden alkuausukasten edessä, voi hän määrätä jonkun henkilön uhriksi ja määräystä totellaan, sillä kukaan ei tohdi vastustaa jumalia. Tämä medisiinainen kulkee kylästä kylään, jatkuvasti yrittäen saada selville niitä, jotka ovat syyllisiä noituuteen; tämän hän tekee yksinkertaisesti koskettamalla heidän käsiään. Syyllisyyden hän todistaa löytämällä maasta — omia hautaamia — sarvia, joilla syylliset ovat noituneet sairaan. Noitunden rangaistus on kuolema ja alibi (tapahtumapaikalta poissaolo) ei kelpaa puolustukseksi medisiininaisen syytöksille.

Fiji saarelaisten keskuudessa on kansan tavoilla kuolemaan ja sairauteen nähden huumoristisempi kanta. Alkuausukkaat uskovat, jos henkilö pyörtyy tai kuolee, että hänen henkensä voidaan saada takaisin kutsumalla. T. Williams ja James

Calvert, Fiji saarilla tutkimuksia tehneet kirjassaan "The Fiji and the Fijians" kertovat seuranneensa hullunkurista tapausta, kun joku lihava mies, joka oli vironnut pyörtymyksestä, makasi vatsallaan maassa suu auki ja huusi sen kuin jaksoi sieluansa palaamaan takaisin häneen.

Kuningas Pyhä Parantaja

Noitatohtoreiden ura jatkuu historian sarastuksesta nykypäiviimme asti. Erinäiset itsevaltiaat keskiajalla ja myöhempinäkin aikoina eivät ainoastaan riippuneet kiinni kuninkaiden pyhistä oikeuksista, mutta väittivät myös omaavansa sellaisen parannusvoiman kuin Kristuksella taru väittää olleen. Niinpä Edward (Tunnustaja) uskotti

omaavansa ylhäältä saadun pyhän parannusvoiman, että hänen kuninkaallinen kätensä kosketus voi parantaa spitaalitaudin, hulluuden ja mitä vielä. Tämä noitamainen kosketus sanottiin olevan perintönä muinaisilta esi-isäkuninkailta. Tietämätön kansa varmasti uskoi, että metallihansikaissa olevat kuningas Johnin ja Richard Kol-

mannen kädet — nämä olivat kuuluisia viattomien lasten kuristelemalla tappamisesta—olivat samalla kertaa pyhimysten siunaamia siten, että huojensivat ihmiskunnan kärsimyksiä.

Nämä kuninkaalliset parantajat saivat maineensa ei loogikasta, mutta mielikuvituksesta. Ilman punaisen loistavaa kaapuansa ja muita kuninkaallisia koruja, ei heidän kuninkaallisella kosketuksellaan olisi ollut mitään merkitystä; sillä kosketuksen arvo oli potilaan mielessä, eikä kuninkaassa. Ajatus olla kuninkaan parannettavana, oli silloin ihmiselle sanomattoman suuri mielikuvituksellinen rauhoittaja. Melkein päittäin kannatti olla sairas, vaikka ei niin olisi ollutkaan. Tämän kirjoittaja todella uskoo, että monet lojalitset henkilöt varsin tekeytyvät sairaksi vain siksi, että pääsisivät kuninkaan luo ja tuntuivat hänen kätensä kosketuksen, joka sitten muka paransi heidät kuin eivät olisi koskaan sairaina olleetkaan.

Kun Luonto Parantaa, Saa Noita Kunnian

Tapahtuipa muinaisen ihmeellisen parantajan parantelu sitten mutisemalla salaperäisiä sanoja, pyhitetyillä esineillä kosketellen, kasveilla sivellen tai miten tahansa, oli se pelkkää noituttua, sillä ruumiista ei sairauden uskottu aiheutuvan. Joskus kun sattui, että potilas parani huolimatta noidan häiritsevästä ja vahingollisistakin toimenpiteistä, nousi hänen kunnioituksensa ja valtansa korkealle ja levisi siitä tieto laajojen joukkojen keskuuteen.

Ihminen on luonnon tilassa ollen fatalisti ja huomattavassa määrin pessimisti. Hänellä oli siinä tilassa vakaumus, että sairas ihminen tulee ehdottomasti kuolemaan, ellei joku tule hänelle avuksi. Se on myös syynä siihen, että nykyaikainakin vielä ihmiset kun menevät lääkäriille, he tahtovat takauksen siitä, että he paranevat. Jos potilas parani, otettiin se varmuutena siitä, että se johtui hänelle tehdyistä tempuista. Luonto ei saanut tunnustusta.

Kaipaukseni

Näin onnen vuoret lapsuushämärässä.
En niiden huipuille ma koskaan tullut.
Mun unelmani kotkat vuorten yltä
ne alas ammuttiin kuin haaveet hullut.

Tään lohdun tunnen: sinne kuoituani
mun kaipaukseni voittajana jää,
kuin syvä hiljaisuus ja yksinäisyys,
kuin vuoren varjo vailla ystävää.